

Відгук
офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
Павлюк Оксани Сергіївни
на дисертацію **Підгірного Олега Валерійовича**
**«Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної
культури у процесі професійної підготовки»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

*1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними
планами галузей науки*

Підвищення рівня освіти – важлива проблема сьогодення яку можливо вирішити лише за рахунок модернізації освіти. Водночас реформи, які відбуваються у закладах освіти, вимагають суттєвих змін у педагогічній діяльності учителів фізичної культури. Тому існує необхідність постійного поновлення педагогами власних професійних знань, досконалого володіння інформаційними та комп'ютерними технологіями, інноваціями у сфері освіти, сучасними технологіями навчання, удосконалення умінь педагогічного спілкування та покращення фізичних якостей. Брак коштів в державі на централізоване та постійне підвищення кваліфікації педагогів спонукає до пошуку альтернативних методик покращення фахової компетентності освітян. Саме тому чинне місце у повсякденній професійній діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників повинні зайняти самоосвітні процеси а саме: самовдосконалення, самоосвіта, самовиховання.

Актуальність досліджуваної проблеми підсилюється низкою визначених дисертантом суперечностей між: сучасними вимогами суспільства до професіоналізму і конкурентоздатності майбутнього вчителя фізичної культури і невідповідністю цим вимогам традиційної системи їхньої загальнопедагогічної та фахової підготовки в закладах вищої освіти; об'єктивною потребою сучасного суспільства в педагогах, яким притаманна професійна компетентність, зокрема – самоосвітня, та недостатнім рівнем її сформованості у випускників педагогічного закладу вищої освіти; потребою організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури в освітньому середовищі закладу вищої освіти та відсутністю комплексу педагогічних умов, що забезпечують її формування.

Дисертаційне дослідження О. В. Підгірного виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 27 квітня 2017 року).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертантом подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки, що дозволило обґрунтувати педагогічні умови, побудувати модель і розробити методику забезпечення цього процесу, експериментально перевірити їх ефективність.

Виокремлено компоненти структури самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури – особистісний, діяльнісний та світоглядний.

Розроблено систему критеріїв і показників сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури: суб'єктний (з показниками: обізнаність студента зі змістом і функціями самоосвітньої компетентності, акмеологічна спрямованість, інноваційна спрямованість особистості; інструментальний (з показниками: прогностичні вміння, інформаційно-аналітичні вміння, організаційні вміння); професійний (з показниками: професійний світогляд, професійна рефлексія, професійна ідентифікація).

Схарактеризовано рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури: високий, задовільний, низький.

Розроблено модель і методику формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційне дослідження О. В. Підгірного відзначається науковою новизною результатів, яка полягає в тому, що:

вперше визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (актуалізація міждисциплінарної інтеграції у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; фасилітаційна підтримка становлення особистості майбутніх учителів фізичної культури; залучення майбутніх учителів фізичної культури до активної самоосвітньої діяльності);

схарактеризовано зміст феномена «самоосвітня компетентність майбутнього вчителя фізичної культури» в координатах міждисциплінарних досліджень;

розроблено модель (інформаційно-аксіологічний, конструктивно-праксеологічний, індивідуально-акмеологічний етапи) формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури;

визначено структуру самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (особистісний, діяльнісний, світоглядний компоненти); критерії оцінювання (суб'єктний, інструментальний, професійний) із відповідними показниками;

описано рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури (високий, задовільний, низький);

уточнено поняття «самоосвіта», «самостійна робота», «самоосвітня діяльність»;

подальшого розвитку дістала методика формування особистісних і професійно значущих якостей майбутніх учителів фізичної культури.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації, анотації та публікацій О. В. Підгірного є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів, котрі забезпечуються: чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження; коректністю постановки розглянутих завдань; обґрунтованістю вихідних положень; системним аналізом теоретичного матеріалу; застосуванням відповідного наукового інструментарію.

Одержанню достовірних результатів сприяло застосування комплексу теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

Підвищенню ступеню обґрунтованості отриманих результатів сприяло ґрунтовне вивчення джерельної бази (190 джерел, з них 19 – іноземною мовою), апробація матеріалів дисертації у виступах на науково-практичних конференціях різного рівня.

Обґрунтовані О. В. Підгірним результати дослідження забезпечують новизну і вірогідність загальних висновків дисертації та загалом не викликають сумніву.

Окремо визначимо додатки до дисертації, які є достатньо інформативними, засвідчують хід експерименту, доречно містять діагностичні методики.

Дисертаційна робота О. В. Підгірного виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачем теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній автентичні інформаційні матеріали.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки О. В. Підгірного складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем професійної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 2066/30/3 від 14.12.2020), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (акт впровадження № 3344 від 12.10.2020), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (акт впровадження № 01-23/287 від 14.12.2020), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (акт впровадження № 19 від 24.06.2020).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні мануалу діагностувальних методик (анкети-питальники, карти аналізу педагогічних ситуацій) для вимірювання рівнів сформованості самоосвітньої компетентності студентів, рівня їхніх професійно-зорієнтованих знань та вмінь, вибіркової навчальної дисципліни (елективного курсу) «Основи формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури»; системи дослідницьких завдань проблемного характеру, диференційованих за рівнем складності; серії індивідуальних творчих проєктів для оптимізації загальнотеоретичної та фахової підготовки студентів; комплексу тренінгових, акмеологічних вправ та методики саморозвитку; сценаріїв інтегрованих лекційних занять і щоденників педагогічної практики.

Одержані практичні результати можуть бути використані українськими науковцями у практичній діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти для подальших наукових педагогічних досліджень, укладання навчальних програм, при оновленні змісту лекцій та практичних занять,

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дисертаційного дослідження О. В. Підгірного є достатньо логічною. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Структура роботи відповідає логіці визначених завдань, дозволяє реалізувати їх цілісно та комплексно.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; подано зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів; наведено загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі *«Теоретичні засади формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки»* висвітлено методологічні орієнтири дослідження та теоретичну платформу формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури; визначено зміст і структуру феномена «самоосвітня компетентність майбутніх учителів фізичної культури»; науково-обґрунтовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури; конкретизовано зміст понять «самоосвіта», «самостійна робота», «самоосвітня діяльність».

Дисертантом опрацьовано достатню кількість науково-педагогічної та методичної літератури, що дало можливість детально зупинитися на основних теоретичних положеннях проблеми.

Нам імпонує запропоноване визначення дисертанта феномену «самоосвітня компетентність майбутнього вчителя фізичної культури», який визначено як інтегративний особистісно-професійний конструкт, що

репрезентує внутрішню спрямованість особистості на самоідентифікацію, самореалізацію і самовдосконалення як суб'єкта професійної (освітньо-виховної, фізкультурно-спортивної) діяльності та концентрує прагнення особистості реалізовувати освітній, професійний і творчий потенціал на аксіологічно-світоглядному рівні за наявності сформованої професійної позиції.

Вдало визначено О. В. Підгірним структуру самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, яка складається з особистісного, діяльнісного і світоглядного компонентів.

Погоджуємося з висновком дисертанта, що формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати в процесі їхньої професійної підготовки такі педагогічні умови: активізація міждисциплінарної інтеграції у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; фасилітаційна підтримка становлення особистості майбутніх учителів фізичної культури; залучення майбутніх учителів фізичної культури до активної самоосвітньої діяльності.

У другому розділі *«Експериментальне дослідження ефективності педагогічних умов та моделі формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури»* прописано логіку і зміст експериментального дослідження; визначено критерії сформованості самоосвітньої компетентності із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості самоосвітньої компетентності в майбутніх учителів фізичної культури; розроблено й упроваджено діагностувальну та формувальну методики, модель та методику формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури; репрезентовано результати констатувального і прикінцевого етапів експерименту.

Досить вдало розроблена автором модель, що стала підґрунтям педагогічного експерименту. Вона охоплює три взаємопов'язані блоки: цільовий (соціальне замовлення, мета, методологічні підходи та принципи); технологічний блок (етапи формування самоосвітньої компетентності, засоби, форми, методи, педагогічні умови); результативний блок (компоненти, критерії, рівні, результат).

Особливої уваги заслуговує елективний курс «Основи формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури», який став засобом реалізації педагогічних умов.

Розроблений О. В. Підгірним курс складався з трьох змістових модулів: «Самоосвітня компетентність як наукова категорія» (мета – засвоєння студентами знань щодо сутності та функцій самоосвітньої діяльності, збагачення термінологічного тезаурусу поняттями «самоосвіта», «саморозвиток», «самоідентифікація», «самореалізація»), «Самоосвітня компетентність у функційній та технологічній проєкції» (мета – розкриття реалізаційних можливостей самоосвітньої діяльності в контексті акмеологічного становлення майбутнього фахівця із фізичної культури, виховання і спорту), «Самоосвітня компетентність учителя фізичної культури як суб'єкта професійної діяльності»

(мета – увиразнення значущості особистісного профілю майбутнього вчителя фізичної культури).

Слід зазначити, що впровадження методики формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури передбачало поетапну реалізацію педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.

На інформаційно-аксіологічному етапі реалізовано педагогічну умову формування самоосвітньої компетентності «актуалізація міждисциплінарної інтеграції у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури». Міждисциплінарну інтеграцію реалізовано в рамках дисциплін «Вступ до спеціальності» (модулі «Модель фахівця фізичної культури», «Професійна діяльність тренера-викладача»), «Педагогіка» (модуль «Особистість учителя сучасної школи»), «Психологія» (модуль «Особистість у системі психологічного знання»), «Теорія і методика фізичного виховання» (модуль «Загальні основи теорії і методики фізичного виховання»).

Втілення другої педагогічної умови «залучення майбутніх учителів фізичної культури до активної самоосвітньої діяльності» здійснювалося на етапі конструктивно-праксеологічному. Реалізація зазначеної педагогічної умови відбувалась у межах гуртка «Педагогічна майстерня вчителя фізичної культури».

Індивідуально-акмеологічний етап передбачав реалізацію педагогічної умови «фасилітаційна підтримка становлення особистості майбутніх учителів фізичної культури». Робота на цьому етапі передбачала: написання здобувачами освіти рефлексивних есе, котрі допомагали їм зрозуміти складність інтегрованої професії тренера-викладача; виконання тренінгових вправ, що забезпечили формування професійної ідентичності та професійного світогляду; аналіз роботи благодійної організації «Ліга толерантності», міжнародного благодійного фонду «Parimatch Foundation», які пропагують і долучають майбутніх учителів фізичної культури до самоосвітніх програм.

Реалізація визначених педагогічних умов забезпечила суттєві позитивні зміни щодо рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Безперечно цінним у роботі є розроблена методика для дослідження формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури, яку можна використовувати у процесі професійної закладах вищої освіти.

Необхідно відзначити правильність проведення педагогічного експерименту, що забезпечило вірогідність результатів дослідження.

Схвальним є те, що дисертант окреслює перспективи подальшого дослідження проблеми, які полягають у розробленні технології розвитку самоосвітньої компетентності здобувачів освіти другого (магістерського) рівня.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Відзначаючи достатню наукову новизну дослідження, його актуальність, позитивні сторони дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків, які можуть бути сприйняті як побажання:

1. Вважаємо, що дослідження збагатило б окремий підрозділ аналізу особливостей професійної діяльності учителів фізичної культури з акцентом на доцільності формування самоосвітньої компетентності, а вже далі логічно було б будувати процес підготовки таких фахівців у системі вищої освіти, на основі вивчення особливостей професійної діяльності.

4. На нашу думку, дисертант недостатньо уваги приділив аналізу зарубіжного досвіду проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки. В контексті свроінтеграційних процесів доречним був би аналіз зарубіжного досвіду та можливостей його використання у системі вищої та післядипломної педагогічної освіти в Україні у окремому підрозділі.

3. На наш погляд результати експериментального дослідження з формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури та їх аналіз, та саму методику дослідження слід було виокремити у окремий розділ дисертаційної роботи.

4. Практичне значення дослідження бажано було б підсилити практичними доробками. Зокрема, зважаючи на характер дослідження, доречним є видання методичних рекомендацій щодо формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки.

5. У дисертаційному дослідженні автор виділяє позитивні моменти, які присутні у впровадженні в освітній процес елективного курсу «Основи формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури». Бажано було відмітити і негативні сторони процесу.

Але висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 18 публікаціях автора, з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях, 3 публікації у періодичних міжнародних наукових виданнях (1 – у співавторстві), 8 праць апробаційного характеру, 1 – додатково відображають результати дослідження

10. Висновок

Дисертаційна робота Підгірного Олега Валерійовича безсумнівно містить наукові доробки, які позитивно вплинуть на формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки

Робота пройшла достатню апробацію шляхом публікування статей у фахових виданнях і у виступах на конференціях.

Дисертаційна робота Підгірного Олега Валерійовича «Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки» є вагомим внеском у педагогічну науку і практику. За науковим рівнем, теоретичної та практичної значущості, обґрунтованості

отриманих результатів дисертація відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р., за № 1159 від 30.12.2015 р. та за №567 від 27.07.2016 р.), що дає підставу для присудження Олегу Валерійовичу Підгірному наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницького національного
університету

О. С. Павлюк

Підпис Павлюк О. С. засвідчую:
проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного
університету

С.А. Матюх